

Ohjelmatukiverkoston puheenvuoro

Kumppanuusfoorumi 3.12.2024

Puheenvuoron pitivät toiminnanjohtaja Riina Paasio (Abilis) ja varatoiminnanjohtaja Ikali Karvinen (Kirkon Ulkomaanapu)

***

Arvoisa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio, ministeriön virkakunta ja hyvät kollegat,

Ihan aluksi haluamme toivottaa kaikille hyvää kansainvälistä vammaisten päivää!

Kiitos suomalaisten kehitysyhteistyötä ja humanitaarista työtä tekevien järjestöjen puolesta tähän tilaisuuteen osallistumisesta. Kansalaisyhteiskunnan, päättäjien ja virkakunnan suora keskusteluyhteys on suomalaisen yhteiskunnan hienoja asioita. Voimme käydä avointa keskustelua silloinkin, kun olemme eri mieltä.

Kansalaisyhteiskunnan tehtävä on kysyä vaikeita kysymyksiä ja myös arvioida kriittisesti päätöksentekijöiden toimintaa. Se on varmasti epämukavaa, kun sen kohteeksi joutuu.

Lähes kaikki täällä paikalla olevat järjestöt työskentelevät myös sellaisissa maissa, joissa kansalaistoiminta ja vapaa kansalaiskeskustelu on hyvin rajoitettua, jopa vaarallista. Me uskomme vahvasti, että kansalaisyhteiskunnan toiminnalla on aivan keskeinen ja merkittävä rooli kehityksessä. Kansalaisyhteiskunta vahtii sitä, että rahat menevät sinne mihin ne kuuluvat, kansalaisyhteiskunta raportoi ihmisoikeusloukkauksista ja väärinkäytöksistä. Kansalaisyhteiskunta jakaa myös asiantuntemusta ja vertaistukea yli valtioiden rajojen.

Kansalaisyhteiskunnan rooli sorrettujen vähemmistöjen oikeuksien edistämässä on eittämättä merkittävä. Näin kansainvälisenä vammaisten päivänä on ilo muistuttaa, että vammaisten henkilöiden oikeudet ovat jo pidemmän aikaa olleet prioriteetti Suomen ulkopoliitikassa ja kehityspoliitikassa. Suoraan vammaisten omaa toimintaa tukemalla on saatu rohkaisevia tuloksia: heidän asemansa yhteisöissään ja yhteiskunnassa on kohentunut merkittävästi.

On erityisen tärkeää, että Suomen tuki kansalaisyhteiskunnalle jatkuu vahvana kehitysyhteistyön kohdemaissa – mutta myös täällä Suomessa.

***

Sääntöpohjainen maailmanjärjestys, humanitaarinen laki ja järjestelmä sekä monet kansainväliset ihmisoikeussopimukset ovat tällä hetkellä haastettuna. Miten toivotte suomalaisten kansalaisjärjestöjen toimivan edistääkseen järjestelmän säilymistä ja uudistumista yhteistyössä paikallisen kansalaisyhteiskunnan kanssa erityisesti niissä maissa, joissa toimimme?

Varmasti se suurin asia, mistä me olemme hallituksen kanssa olleet eri mieltä, ovat suuret kehitysrahoitukseen kohdistetut leikkaukset. Tämä on erityisen valitettavaa, kun konfliktien lisääntyminen, ilmastokriisin kiihtyminen ja geopoliittiset jännitteet uhkaavat kääntää inhimillisen kehityksen mittareita taaksepäin. Näistä leikkauksista kärsivät erityisesti ne, jotka

ovat jo valmiiksi heikoimmassa asemassa. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi Suomen maabrändi saa tästä kolauksen.

Suuret leikkaukset kehitysrahoitukseen tämän hallituskauden aikana kaventavat väistämättä Suomen kehityspolitiikkaa. Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitus tulee olemaan hallituskauden päättyessä jo 50 % matalampi kuin 10 vuotta sitten, ennen isojen leikkausten alkua. Suomen kehityspoliittinen läsnäolo maailmalla ja kansainvälisissä järjestöissä on kaventunut merkittävästi.

Useiden hallinnonalojen leikkaukset ovat nykyisessä taloustilanteessa varmasti olleet raskaita. Leikkauksia on kohdistunut myös teidän hallinnonalaanne ja me ohjelmaturkijärjestöt uskomme, että jaamme yhteisen huolen myös virkakunnan, valmistelijoiden ja päätöksentekijöiden jaksamisesta.

Toivomme, että tulevaisuudessa varmistetaan se, että virkakuntaa ei supisteta niin, ettei asioiden sujuva eteneminen enää ole mahdollista. Olemme huolissamme niistä laadun heikkenemisen merkeistä, joita jo nyt havaitsemme valmistelussa ja toimeenpanossa. Tästä esimerkkinä aiempaa vähäisempi keskustelu ja osallistaminen selontekojen ja ohjelmien valmisteluun.

Leikkausten keskellä on kuitenkin annettava myös kiitosta oikein tehdyistä ratkaisuksista. On hienoa, että merkittävistä kehitysyhteistyön leikkauksista huolimatta hallitus arvostaa ohjelmaturkijärjestöjen tekemää työtä ja panostaa siihen. Myös kansainvälisen varainhankinnan tukemiseen suunnattu instrumentti on tervetullut – yhä useampi järjestöistä saa rahaa myös kansainvälisiltä rahoittajilta. Se laajentaa suomalaisen kehitysyhteistyön ulottuvuutta merkittäväällä tavalla.

Te matkustatte ahkerasti ja keskustellette monien toimijoiden kanssa. Toivomme vienninedistämismatkojen kaltaista toimintaa sekä suomalaisten järjestöjen puolesta puhumista erinäisissä tapaamisissanne. Toivomme, että tätä työtä tehtäisiin yhdessä.

Moniääninen, laajapohjainen kansalaisjärjestöjen kenttä tukee suomalaista kansainvälisen yhteistyön ekosysteemiä, jonka varaan järjestöt, ulkoasiainhallinto ja yritykset voivat rakentaa osaamista globaalin etelän kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

***

Viimeisten vuosikymmenten aikana inhimillinen kehitys on ottanut globaalisti suorastaan harppauksia eteenpäin. 1990-luvun alun jälkeen äärimmäinen köyhyys on vähentynyt, yhä useampi lapsi käy koulussa ja lapsikuolleisuus on pudonnut. Entisiä kehitysmaita on nousnut keskituloisten maiden joukkoon.

Myönteinen kehitys on monien asioiden summa, ja kehitysyhteistyöllä on ollut oma tärkeä roolinsa edistyksessä.

Virkakautenne ensimmäisen puolikkaan aikana olette varmasti ehtinyt perehtyä siihen, miten vaikeassa tilanteessa olemme globaalin kehityksen näkökulmasta.

- Humanitaarisen avun tarpeet ovat ennätyskorkealla
- Ilmastokriisin vaikutukset osuvat pahimmin köyhimpiin maihin, jotka ovat vähiten päästöjä aiheuttaneet.

- Geopoliittiset jännitteet lisäävät konflikteja.
- Kotinsa jättämään joutuneita ihmisiä on enemmän kuin koskaan historiassa.
- Kestävän kehityksen SDG-tavoitteista vain 15 % ollaan saavuttamassa vuoteen 2030 mennessä.

Olisi kiintoisaa kuulla, onko Teidän oma näkökulmanne kehitysyhteistyöhön, humanitaariseen apuun ja Suomen rooliin näiden kansainvälisten haasteiden ratkomisessa muuttunut nyt, kun hallituskausi on jo kohta puolivälissä!

Järjestöjen näkökulmasta meidän erityinen huolestuu siihen, mitä tapahtuu hauraiden valtioiden ja kaikkein köyhimpien maiden tukemiselle, kun Suomen kehitysrahoituksessa painottuu köyhyyden vähentämisen sijaan kauppa.

Valitettavasti kyse on laajemmasta kehityksestä. Vähiten kehittyneiden LDC-maiden kuten myös Saharan eteläpuolisten Afrikan maiden saama kehitysrahoitus ei ole viimeisen vuosikymmenen aikana käytännössä noussut lainkaan, vaikka ODA-rahoitus kokonaisuudessaan on kasvanut. Myös Euroopan Unionin Global Gateway -lähestymistapaa on kritisoitu siitä, ettei mekanismia ole suunnattu vastaamaan tarpeisiin hauraissa tai konfliktivaltioissa. Tällainen lähestymistapa ei auta vähentämään epävakautta Eurooppaa ympäröivillä alueilla.

***

Kehitysyhteistyön ehdollistaminen on ollut yksi kantavia teemoja, joka on nostettu hallitusohjelmaan ja, jota olette ministerinä pitänyt esillä. Keskeisiä ehdollistamisperusteita hallitusohjelmassa ovat Venäjän hyökkäyssodan tukeminen sekä omien kansalaisten vastaanottaminen.

Haluamme muistuttaa, että juuri kansalaisyhteiskunnan rooli voi olla niissä ongelmallisina pidetyissäkin maissa merkittävä. Esimerkiksi Keski-Afrikan tasavallassa Ranskan valtio on halunnut tukea merkittävällä tavalla kansalaisjärjestöjen toimintaa. Ranska palasi vastikään maahan sen jälkeen, kun ensin pari vuotta sitten jäädytti kaiken apunsa maan liiallisen Venäjä-mielisyyden vuoksi. Vetäytyminen ei padonnut Venäjän vaikutusvaltaa.

***

Tuore taloudellisten ulkosuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko tuo otsikkonsa mukaisesti kaupan ja kehityspolitiikan yhteen. Vuosien varrella järjestöt ovat hyvin paljon puhuneet kehityspolitiikan johdonmukaisuudesta – tämä pyrkimys johdonmukaisuuteen oli myös taustalla, kun Suomessa päätettiin yhdistää ulkomaankauppaministerin ja kehitysministerin salkut. Selonteossa kauppapolitiikan ja kehityspolitiikan välisen johdonmukaisuuden tavoittelu ei kuitenkaan näy.

Selonteon ytimessä vaikuttaa olevan pyrkimys kehitysyhteistyörahoituksen kohdistamiseen tai sitomiseen entistä enemmän suomalaisten yritysten etuihin. Kuitenkin kansainvälisessä kehityspolitiikassa on tunnustettu, että avun sitominen johtaa tehottomuuteen sekä paikallisten tarpeiden ja kehittyvien maiden omien paikallisten yritysten sivuuttamiseen.

Suomalaisen kehitysavun epäonnistumisen symbolit – pelloille ruostuneet Valmetin traktorit – taisivat olla juuri tätä suomalaista vientiä edistänyttä kehitysapua. Olisi hienoa kuulla ministerin näkemyksiä siitä, miten tällaiset sudenkuopat nyt vältetään.

On kuitenkin selvää, että kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen vaatii yksityisen sektorin osallistumista ja monitoimijayhteistyötä. Monet täällä paikalla olevista järjestöistä tekevät yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa, tarkoittaa se sitten suomalaisten yritysten tuotteiden hyödyntämistä, varainhankintaa tai yrittäjyyden vahvistamista kohdemaissamme.

Teiltä kuulisimme mielellämme, mitä suomalaiset kehitysyhteistyöjärjestöt voivat mielestänne tarjota suomalaisille kehitysmaissa toimiville tai sinne suuntaaville yrityksille? Suomen vienti esimerkiksi Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan on hyvin vaatimatonta. Onko vienninedistäminen järjestöjen tehtävä, ja tarvitsevatko ja haluavatko yritykset kehitysyhteistyöjärjestöjen apua? Onko osaamisemme sellaista, jota yritykset osaavat kysyä tai arvostaa? Tarvitsemme myös käytännön toimia järjestöjen ja yritysten välisen yhteistyön edistämiseksi, esimerkiksi tapoja saattaa eri toimijat yhteen.

***

Täällä Suomessa ohjelmatuki saattaa näyttäytyä vain euroina ja ryhmänä järjestöjä. Yksilön ja yhteisön tasolla työmme kuitenkin vaikuttaa ihmisten elämään ja tulevaisuuteen valtavasti. Esimerkiksi Tansaniassa vammaisten lasten äitien ryhmä on saanut tukea toimeentulohankkeeseen, jonka tuloksena he pystyvät elättämään itse perheensä sekä kustantamaan vammaisille lapsilleen koulutuksen ja terveydenhuollon. Samalla äidit ovat nousseet yhteisönsä arvostetuiksi jäseniksi, ja stigma vammaisten lasten ympärillä on hälventynyt.

Lopuksi haluamme todeta, että olemme hyvin valmiita ja avoimia kaikkeen yhteistyöhön. Meillä järjestöillä on arvokasta näkemystä ja kokemusta, jota ei kannata ohittaa.

Kiitos!